

Banka kartıyla en fazla 20 Yeni Lira çekilecek

Merkez Bankası Başkan Yardımcısı Şükrü Binay, Yeni Lira'nın tanıtımının eylül ayında başlayacağını, önceliğin evde oturup dışarı çıkmayan, bankamatik kullanmayanlara verileceğini açıkladı.

ERDAL SAĞLAM

Merkez Bankası Başkan Yardımcısı Şükrü Binay'ın Referans'ın sorularına verdiği yanıtlar şöyle:

Sağlam: Yeni TL'nin basımı ile ilgili takvim nedir,nasıl işliyor?

Binay: 1 ve 5 liralıkları bastık. 20 liralıkları da önümüzdeki hafta basmaya başlıyoruz. Bu ay içinde 5 liralıkların basımı bitecek, dağıtmaya da başladık. Hemen hemen bütün şubelere, 1 ve 5 liralıkları gönderiyoruz. Ardından 10, 50 ve 100'lük basılacak.

Sağlam: 100'ün üzerinde banknot olmayacak mı?

Binay: 100'ün üzerinde kupüre gerek duymadık. Zaten tarihi gelişme içerisinde de eğer tahmin edilen kurlar tahmin edildiği seviyede seyrederse ihtiyaç olmayacak. 100 Yeni Türk lirası da aşağı yukarı 65 dolar civarında ediyor ki, bu önemli bir büyüklük.

Sağlam: Toplam ne kadarlık para basılacak ve dağılımı nasıl olacak?

Binay: 470 milyon adet, yıl sonuna kadar para basacağız, dağıtacağız. Ocak Şubat ayları içerisinde de bunu 530 milyon adete çıkartacağız ama dağılımda halen bir esnekliğimiz var onun için bir rakam veremiyoruz. Ancak şunu söylemekle yetinelim. 1 liralıkta ağırlığı madeni paraya vermiş durumdayız. Genel arzumuz 1 TL'nin zaman içerisinde madeniye dönüşmesi ve bunun da genel kabul görmesi için çaba sarfedeceğiz. Ama 1 milyon alışkanlığını bir anda ortadan kaldırmamak için mevcut 1 milyon liranın, 4 de 1'i kadar 1 liralık banknot basacağız.

Sağlam: Değer olarak ne kadarlık bir para?

Binay: Değer olarak 12 katrilyon liraya yakın miktarda para basılacak. Kağıt 12 katrilyon, madeni 530 ya da 570 trilyon civarında. 12 katrilyon, düşük enflasyon ortamında başlangıç için yeterli olabilir ama enflasyonun ve reel faizlerin düştüğü bir ortamda emisyon hacmi beklenenin çok üzerinde genişleme potansiyeli taşıdığı için, 2005 sonuna kadar herhalde 3 4 katrilyonluk daha para basacağız gibi geliyor.

Sağlam: Yani 2005'in sonunda 15 katrilyon lira olacak....

Binay: 15 16 katrilyonluk paramız tedavülde olur. Ancak Merkez Bankası emisyonun yüzde 65'i kadar bir yedek depo seviyesiyle hareket ediyor ve bayramlarda yüzde 65'in neredeyse 4'de 3'ünü kullanıyoruz. Yani bayramlarda yedek deponun emisyon hacmindeki artışa katkısı yüzde 45 dolayında oluyor. Dolayısıyla yüzde 65lik yedek depoyu da düşünürsek...2006'ın başında tamamı yeni Türk Lira'sı olacak ama yedek depoyla birlikte tahminen 24 katrilyonluk basılı, bunun 15 katrilyonu tedavülde, 9 katrilyonu yedek depoda bir para hacmine ulaşmış olacağız.

Sağlam: Bozuk para da artacak mı?

Binay: Bozuk para talebine bağlı, artabilir de. Çünkü bozuk para önemli bir alışkanlık var bütün dünyada geçerli olan. İnsanlar bozuk parayı ceplerinde taşımak yerine evlerinde muhafaza etmeyi tercih ediyorlar. Dolayısıyla bozuk paranın tedavülde olan miktarı yüksek olsa bile, dolaşım hızı düşük olduğu için enflasyon düşük seyrettiği sürece, kuruşları kullanma alışkanlığı edinildiği sürece madeni para olarak 1.2 milyar adet madeni para yeterli olmayabilir. Zaten herhalde Darphane de bu yüzden üretim kapasitesini arttırıcı yatırımlar yapıyor.

Sağlam: Bozuk para basımı size ait değil ama dağıtımı siz yapacaksınız değil mi?

Binay: Dağıtımını biz yapacağız. Henüz Darphanenin programı yeni netleşiyor. Darphanenin programı netleştikten sonra, Merkez Bankası'nın 21 şubesi ama Türkiye'de tabii 81 il var. Madeni paranın da banknot gibi hatta banknotdan çok daha önem arz ederek vatandaşın kullanımına hazır hale getirilmesi lazım 1 Ocak itibarıyla. Dolayısıyla önemli bir lojistik çalışması, madeni paranın toplam ağırlığı 8 bin ton civarında. 21 şube üzerinden 81 ile dağıtımı önemli bir lojistik çalışma gerektiriyor. Darphanenin programı netleşir netleşmez, ki o da bir ölçüde netleşti, önümüzdeki hafta içerisinde de lojistik programımızı gözden geçireceğiz.

Sağlam: Banknot basım maliyeti ne olacak?

Binay: Banknot basımı için bizim tahmini tarihi maliyetlerimiz 4 5 cent arasında. 470 milyon adet dersek, yaklaşık 20 milyon dolar civarında olacak ama bunun içine herşey, banknot matbaasının amortismanları, işçilik ücretleri, elektrik, su hepsi dahil.

Sağlam: Dağıtım dahil mi?

Binay: Dağıtım dahil değil. Dağıtımı düşünürsek, mevcut duruma göre 2 milyar adet banknottan emisyon hacmi bir anda 470 milyon adet banknota ineceği için dağıtımda çok önemli bir tasarrufumuz söz konusu. Dağıtımı da hesaba katarsak belki 4 cent, 4.5 cent yerine 4.7 cent civarında olur.

Sağlam: Banknot matbaasının teknik kapasitesi yeterli mi?

Binay: Teknolojide ilerleme kesinlikle duran bir proses değil özellikle çağımızda bilgisayar teknolojisinin devreye girmesiyle her zaman için bilgisayar teknolojisinin banknot matbaasına uyarlanmasıyla teknolojik iyileşmeyi daha ileriye götürmek her zaman mümkün. Ama tabii teknolojik kapasiteyi ileri götürme kararı verirken mutlaka işin fizibilitesine bakmak zorundayız. Bir maliyet fayda analizi yapmak durumundayız. Başka ülkelerde tam anlamıyla denenmemiş, uygulanmamış, kağıt üzerinde son derece mükemmel görüldüğü halde uygulaması olmayan teknolojilere, açıkçası biraz soğuk davranıyoruz. Bu tür teknolojilerin paraya uygulanması hem ilk kullanıcıları olarak yüksek maliyette oluyor. Hem de gelecekte bir sıkıntı çıkacaksa eğer o sıkıntıyı ilk yaşayan ülke olma durumuna getiriyor. Böyle bir riski almaktansa belki teknolojiyi tam anlamıyla takip edip uygulamakta birazcık dikkatli davranmayı tercih ediyoruz.

Sağlam: Güvenlik, taklit edilememe konusunda euro örneğinden mi yola çıkıldı?

Binay: TL özgün bir paradır ama dünyada her MB kendi parasının emniyet unsurlarını tanıtıyor. Dünya genelinde uygulanan emniyet unsurları TL ye de uygulanıyor diyebiliriz. Sadece bize özgün olan, şimdiye kadar kimsenin kullanmadığı ve ilk defa bizim kullanacağımız bir emniyet özelliği banknotlarımızda yer almıyor

Sağlam: Euro örneğinde örneğin bütün banknotların teker teker tanıtımı oldu, arka yüz ön yüz gibi tanıtım parçalara ayrıldı. Bizde nasıl bir tanıtım stratejisi izlenecek?

Binay: Aklın yolu bir. Dünya genelinde de paranın tamamının tanıtılması en son dakikaya bırakılıyor. En son dakika denirken de bankalara teslim edildiği anda ya da teslim edilmeden bir gün önce paranın tamamı tanıtılıyor ama vatandaş aydınlatmak açısından paranın özellikleri parça parça gündeme getiriliyor. Biz de Euro ile aynı yöntemi izlemeyi düşünüyoruz. Paranın tanıtılmasındaki takvimi Pazartesi günü gözden geçireceğiz ve Salı günü de belirlemiş oluruz.

Sağlam: Belirli bir takvim mi belirleyeceksiniz? Sebep sahteciliği önlemek mi?

Binay: Evet, bir takvim uyarınca olacak.. Bunun sebeplerinden biri de sahteciliği engellemek. Bizim kayıtlarımıza göre, bazı paralarımızın tedavüle çıkmasından 15 gün sonra sahtesi ele geçirilmiş vaziyette. Önemli olan bu süreyi mümkün olduğu kadar uzatmak çünkü dünyada sahtesi yapılamayacak taklit edilemeyecek hiçbir para yok. Önemli olan sahteyi iyi takip edip kaynağını iyi belirlemek ve sahtesinin yapılması mümkün olduğunca zor olan paraları üretecek teknolojiyi geliştirmek

Sağlam: Yeni TL'nin eskilerle değişimi nasıl olacak. Yılbaşına gelmeden önce belirli bir para dağıtılmış olacak mı, ilk nerelerde kullanılmaya başlayacak?

Binay: 1 Ocak itibariyle bankamatiklerin yeni Türk Lirası verecek hale geliştirilmiş olması lazım ki biz 1 Ocak itibariyle YTL ,YKR tedavülde diyebilelim. Bankamatiklerin 1 Ocak itibariyle yeni YTL ile beslenebilmesi için ise 1 Ocaktan önce bankalara teslimatının yapılması gerekiyor. Teslimat tarihinde henüz bir mutabakata varmadık ama 3 gün önce mi olur 5 gün önce mi olur 1 hafta mı olur, onun kararını bu sıralarda vereceğiz. Bankalarla bir protokolün de yapılması gerekiyor. Gizlilik esas . 1 Ocak'tan önce paranın fiziken dolaşması büyük kredibilite kaybıdır. Bankalarımızın bizim gösterdiğimiz hassasiyeti göstereceğinden tam anlamıyla eminiz. Hukuki düzenlemelerini de tamamlamak üzereyiz tabii ki bu bankalarla protokolle halledilecek bir konu ama biz istiyoruz ki bütün ATM'ler 1 Ocak itibariyle YTL dağıtmaya başlasın. Türkiye'nin ilginç bir durumu da var. Çok kısa süre önce çok geniş kapsamlı olmayan bir anket yaptık orada da nakit hareketinin yüzde 90- 95'inin veznelere, sadece yüzde 5'inin ATM'lerden olduğunu bankalar bize bildirdiler. Bankalara teslim

edeceğimiz para da çok büyük miktarlar tutmayacak Zaten bankalar da 50 lik ve 100 lük ATM' lere koymayacaklarını söylüyorlar. Bence son derece de akıllı bir karar. 5, 10, 20 diye devam edecek. Dolayısıyla bankalara teslim edeceğimiz miktarlarda bizim altından kalkabileceğimiz boyutta görünüyor şimdilik.

Bugüne kadar bize yansıyan bir sıkıntı olmadı çünkü yeni paraların boyutlarını internet sitemize koyduk. Bankalar hazırlıklarını yapıyor. Bankalar Birliği ile bu konuda görüşmelere devam ediyoruz. Sorunları olduğu zaman ortak sorunumuz kabul edip bir an önce çözüyoruz.

Sağlam: Örneğin yuvarlama etkisi gibi sakıncalar olacak mı, yararları ne olacak?

Binay: Bize benzer istikrar programlarını sürdüren ülkelerde para reformunun enflasyon üzerindeki etkisi nötr. Enflasyonu olumlu yönde etkilemesini çok fazla beklemiyoruz . Çünkü enflasyon dinamiklerini değiştiren çok farklı unsurlar var. Enflasyonu olumsuz yönde de etkilemesini beklemiyoruz. Özellikle yuvarlama etkisi için diğer ülke örneklerini tabii ki inceledik. Yuvarlama etkisini azaltmanın yolu, yuvarlama etkisini kamuoyunda tartışmak. Bana göre yuvarlama etkisi son derece zayıf, çünkü çok uzun süre ciddi bir enflasyon yaşadığımız için zaten bütün fiyatlar yuvarlanmış vaziyette. Ama görelî fiyatlarda bir değişiklik olma ihtimali var. Görelî fiyatlar derken hizmet sektöründe bir takım fiyat artışları görülmesi ihtimali var desek bile şu anda hangi lokantaya, cafeye gitseniz hepsinde fiyatlar zaten yuvarlanmış durumunda. İşte 3'üncü sınıf lokantada fiyatlar 250 binin katları olarak belirlenmiş, 2'inci sınıfta 500 bin, 1'inci sınıfta 1 milyon belki turistik lüks lokantalarda 5 milyonun katları şeklinde bunların ne kadar yuvarlanırlar bilmem. Medya sektöründe bir yuvarlama etkisi görülebilir . 250 bin 300 bin liralık gazeteler var madeni paralar, o açıdan son derece önemli...

Sağlam: Daha önceki örneklerde yuvarlama etkisi nasıl görülmüş?

Binay: AB'de binde 3 ve binde 6 gibi bir etki yaptığı iddia ediliyor ama AB'de enflasyon da Euro'ya geçilen yıl içerisinde yüzde 2.5'den yüzde 2.2 ye inmiş. Dolayısıyla yuvarlama etkisinin ne kadar olduğunu saptamak son derece zor. Ama orada görelî fiyatlarda ciddi bir değişiklik olduğu son derece açık. Özellikle hizmetler sektöründe milli paradan Euro'ya geçilirken önemli ölçüde yuvarlanmış ama perakende sektöründe ya da diğer sektörlerde bunun etkisi çok fazla hissedilmemiş.

Sağlam: Tanıtımın hangi mecralarda yapılması düşünülüyor? Öncelik nereye verilecek?

Binay: Tanıtımda öncelikli hedef kitle olarak düşündüğümüz okuma yazma bilmeyen ya da yaşı ileri olan, evden çok sık dışarı çıkamayan, bankamatik kredi kartı kullanma alışkanlığı az olan kırsal kesimde yaşayan insanlarımız. Daha geçen hafta TRT genel müdürü Şenol Demiröz ile görüştük. Çok müttefik davrandı ve TRT ile birlikte bir tanıtım stratejisi geliştirmeyi planladık. Önümüzdeki hafta onlarla yapacağımız toplantılarda ana ilkeleri belirlemeye gayret edeceğiz. Tabii ki görme engelli vatandaşlar için radyoları kullanmayı düşünüyoruz orada da yine en yaygın olan TRT. Sadece TRT değil, herkese kapımız açık...

Sağlam: Marketlerde bir hazırlık yapıldı sanıyorum...

Binay: Marketler de kendi tedbirlerini alıyorlar şimdiden. Marketlerle ilk toplantımızı Nisan ayı içerisinde yaptık durumun ne olduğunu anlattık uzun uzun ve tedbirlerini almalarını istedik. Orada tabii bir takım öneriler geldi ya da bir takım uygulama önerileri tasarladılar. Eski madeni parayı ayrı bir gişeden alıp, değiştirip vatandaşı gişede yeni madeni parayla işlem yapacak bir düzene geçecekler sanıyorum.

Paranın boyutları farklı olduğu için marketçiler açısından belirli bir zorluk yaşanacak. 6 tane para olacağına 7 tane kağıt para olacak ve madeni para açısından da aynı zorluklar var. Bir an önce eski parayı tedavülden kaldırmamız lazım ki, perakendeci arkadaşlarımız bu tür sıkıntılarla uzun süre karşı karşıya kalmasınlar.

Sağlam: Tanıtımlar ne zaman başlayacak?

Binay: Eylül ayından itibaren başlamayı düşünüyoruz.

Sağlam: Okullara yönelik tanıtım var mı?

Binay: Proje tam anlamıyla netleşme bile, bizim kafamızdaki özellikle köy ilkokulları başta olmak üzere, ilkokullarımıza tanıtım yapılacak broşürlerin gönderilmesini bir an önce sağlayabilmek ve tabii

bunların hepsi belirli bir tanıtım stratejisinin parçaları.